

پویان شریعت: «ما همواره در کنار نیروهای کرد مسلح ایستاده‌ایم و راهبرد ایالات متحده حمایت همه‌جانبه از گروه‌های مسلح کردی در عراق و سوریه است.» این جملات بخشی از اظهارنظرهای «مایک پمپئو» وزیر خارجه آمریکا و رئیس اسبق سازمان اطلاعات مرکزی ایالات متحده (CIA) درباره گروه‌های تروریستی کردی قبل از سفر مشاور امنیت ملی ترامپ به ترکیه است. اتخاذ این قبیل مواضع از سوی مقامات واشنگتن و اصرار آنها به تحویل مناطق شرق فرات به کردهای مسلح نه‌تنها ماهیت سیاست و اقدامات آنها در قبال تروریست‌ها را نشان می‌دهد، بلکه نمونه دیگری از حمایت آمریکا از جریان‌های تروریستی است. این در حالی است که مقامات سیاسی آمریکا در مدت زمان طی شده در طول گشت و گذار وزیر خارجه ترامپ در خاورمیانه مکرر ایران را به حمایت از تروریست‌ها متهم کردند. در همین راستا بر آن شدیم با نگاهی گذرا بر بررسی وضعیت حقوق بشر در میان کردهای تحت حمایت واشنگتن یا همان تروریست‌های «پ‌ک‌ک» بپردازیم.
***

گروه‌های خشونت‌طلب، ضد دولت مرکزی یک کشور و واگرا که با اهداف مختلفی در جهان فعالیت می‌کنند، عموماً رویکرد مشابهی در ایجاد رعب و وحشت، حذف مخالفان و دگراندیشان و نقض حقوق بشر دارند. ترور اعضای جدا شده از سازمان، استفاده ابزاری از زنان و کودکان و نوجوانان، تجارت جنسی و قاچاق مواد مخدر و هرگونه فعالیت مافیایی دیگر که سود مالی برای ادامه فعالیت‌های ستیزه‌جویانه آنها فراهم کند، از دیگر روش‌های این گروه‌هاست که در سراسر جهان، به وفور مشاهده می‌شود.

غرب آسیا به عنوان منطقه‌ای استراتژیک، دهه‌هاست که با جنگ و ترور، دست و پنجه نرم می‌کند. بخش عمده‌ای از این نامنی و خونریزی، معلول حضور غیرقانونی و ساخته و پرداخته قدرت‌های استعماری در این منطقه است. قوم کرد به عنوان یکی از مهم‌ترین اقوام حاضر در غرب آسیا، در ۴ کشور ایران، ترکیه، سوریه و عراق حاضر است. گفتنی است بر اساس اسناد متقن تاریخی و گذشته منطقه، اصولاً قوم کرد، قومی ایرانی و ساکن سرزمین‌های ایران بوده است.

مهم‌ترین و بزرگ‌ترین چالش میان کردها و کشورهای منطقه، در ترکیه رخ داده است. از زمان تاسیس ترکیه نوین در سال ۱۹۲۳ میلادی، کردهای ترکیه در پی احقاق حقوق خویش در زمینه‌های مختلف و با رویکردها و اهداف متفاوتی بوده‌اند و از این مسیر چندین قیام در مناطق کردنشین ترکیه روی داد. عدم پاسخ مناسب دولت‌های وقت ترکیه (که رویکردهای افراطی پان‌ترکیستی و کمالیستی داشتند) به خواسته‌های کردها و همچنین برخی روش‌های افراطی و خشونت‌آمیز بعضی گروه‌های کرد (بویژه گروه‌های واگرا، جدایی‌طلب و خشونت‌طلب)، مساله و روابط کردها با دولت ترکیه را کامکان لاینحل باقی گذاشته و باعث بروز چند دهه ناآرامی و جنگ داخلی شده است. البته در سال‌های اخیر و به‌رغم ادامه جنگ دولت ترکیه با گروه‌های مخشب کردی، برخی آزادی‌های نسبی برای کردها از جمله آزادی تدریس زبان کردی و اجازه تاسیس شبکه‌های کرد زبان، صادر شده است.

اواسط دهه ۷۰ میلادی و بعد از ناکامی انواع جنبش‌ها و گروه‌های کردی، حزب کارگران کردستان ترکیه (پ‌ک‌ک) به عنوان گروهی چپ‌گرا و مارکسیستی- لنینیستی، وارد عرصه شد تا به‌زعم خود استقلال و آزادی نهایی ملت کرد را به آنها هدیه دهد. مدتی ذکر این دو نکته ضروری‌الست که اولاً «حزب» عنوانی است که سران و بنیانگذاران این گروه بر خود گذاشتند و «پ‌ک‌ک» هیچ‌گاه یک حزب قانونی و رسمی در ترکیه نبوده است. ثانیاً این گروه از پذیرش جداکثری در میان جامعه کردی به طور عام و کردهای ترکیه به طور خاص برخوردار نبوده است و حتی کلمه «کارگران» در عنوان این گروه نیز نتوانست چپ‌گرایان و کارگران و هواداران مارکسیسم و سایر اندیشه‌های چپ را به این گروه جذب کند. رئیس این گروه یا به عبارت بهتر و دقیق‌تر فرقه، «عبدالله اوچالان» است.

اهداف تاسیس این گروه و نقش احتمالی برخی کشورها از جمله آمریکا، کماکان مورد توجه پژوهشگران قرار دارد. اما هدف این مقاله، بررسی نقض جدی، گسترده و سازمان‌یافته حقوق بشر در داخل «پ‌ک‌ک» یا توسط آن است. با جدی شدن فعالیت‌های مسلحانه موجود، به دلیل اختلافات ترکیه، این گروه به مرور در مسیر نظامی‌گری صرف و حذف و ترور و خشونت قرار گرفت. روش‌های بی‌رحمانه و پلیسی که یادآور شیوه‌های سرکوب در حکومت‌های دیکتاتوری مانند استالین و هیتلر است، مورد استفاده رهبران و مسؤولان این

گزارش «وطن امروز» از وضعیت حقوق بشر در میان جریان مسلح تحت حمایت واشنگتن در مناطق کردنشین

پ‌ک‌ک و حذف سازمان یافته

گروه قرار گرفت و امروز تقریباً تمام بازیگران بین‌المللی، ملی و حتی گروه‌های داخلی در کشورهای مختلف، مخالف مشی «پ‌ک‌ک» هستند و این گروه را تروریستی توصیف می‌کنند. «پ‌ک‌ک» از دید دولت و وزارت خارجه آمریکا و اتحادیه اروپا هم یک گروه تروریستی است.

از جمله اقدامات خشن و دیکتاتورآمیزانه «پ‌ک‌ک» می‌توان به پاکسازی، حذف فیزیکی و تسویه دسته‌جمعی مخالفان و سرکوب خشن و بی‌رحمانه منتقدان، شخص‌پرستی حول محور اوچالان، رویکرد پلیسی در کنترل و مدیریت اعضای گروه، سانسور شدید، آدم‌ربایی، ممنوعیت ازدواج اعضا، استفاده از زنان و کودکان در امور نظامی و امنیتی و حتی بمب‌گذاری، استفاده از زنان و دختران در آسوری که خارج از توانایی‌های آنهاست، قاچاق مواد مخدر، عدم تحمل هرگونه انتقاد و مخالفت و ایجاد سیستم خودکامگی و اقتدارگرایی اشاره کرد.

در ادامه این یادداشت، با استناد به گزارشات معتبر نهادهای بین‌المللی، اهم موارد نقض حقوق بشر در «پ‌ک‌ک» بیان خواهد شد.

■ قتل و ترور مخالفان و منتقدان سران گروه

به جرات می‌توان گفت «پ‌ک‌ک» در این زمینه در جهان رکورددار است. از زمان تشکیل این گروه و آغاز فعالیت‌های مسلحانه آن، تعداد بسیار زیادی از مخالفان و حتی افراد جدانشده از آن، ترور شده‌اند و «پ‌ک‌ک» حتی به برخی افراد عضو نیز رحم نکرده است. به عبارت دیگر، در این گروه فرد باید به طور کامل گوش به فرمان فرمانده باشد و در غیر این صورت، با خطر جدی ترور مواجه خواهد شد.

یکی از مهم‌ترین افراد ترور شده عضو این گروه، «سکینه جانسیز» (Sakine Cansız) است. او در ۹ ژانویه سال ۲۰۱۳ و در پاریس به همراه ۲ زن فعال کرد دیگر کشته شد. هرچند هنوز نمی‌توان به طور دقیق قاتل یا قاتلان و آمران را شناسایی کرد اما به دلیل برخی شواهد، نمی‌توان از احتمال نقش «پ‌ک‌ک» در این قتل چشم‌پوشی کرد. گفتنی است جانسیز از بنیانگذاران «پ‌ک‌ک» و بسیار به اوچالان نزدیک بود. اما چرا ممکن است «پ‌ک‌ک» یا گروه‌هایی در این سازمان،

نقش مهمی در قتل وی داشته باشند؟

۱- از مدت‌ها قبل از ترور، بین جانسیز و رهبران «پ‌ک‌ک» مستقر در آلمان اختلاف نظر جدی وجود داشت.

۲- در زمان قتل، دولت ترکیه و اوچالان در حال مذاکره برای رسیدن به توافق درباره صلح بودند و بنا بر شواهد و اسناد موجود، جانسیز مخالف صلح با روش اوچالان برای رسیدن به صلح بود.

۳- طبق اطلاعات موجود، به دلیل اختلافات درباره اعدام «Mehmet Şener» (محمد شُنر) بین جانسیز و کادر رهبری پ‌ک‌ک، وی از مشاغل عملیاتی اخراج و در نهایت به اروپا اعزام شد. درگیری‌های فوق، یک جنگ درون حزبی

منطقه

از افراد برجسته ترور شده می‌توان به «sahin donmez» (شاهین دونمز، عضو مؤسس «پ‌ک‌ک» که به جرم خیانت به قتل رسید)، «Mehmet cimen» (محمد چیمِن، زندانی زنان دیاربکر و نماینده «پ‌ک‌ک» در آلمان)، «cetin Gungor» (چتین گونگر، مسؤول اروپای «پ‌ک‌ک»، کشته شده در سوئد در سال ۱۹۸۴) و «Haki Karer» (حقی قرار) از رهبران بلند پایه که به دلیل انتقاد از اوچالان کشته شد) اشاره کرد.

ترور دیگر علیه «Yilmaz» (کانلی ییلماز) رخ داد. او مسؤول یافتن مکان امنی برای اختفای اوچالان در اروپا بود. با دستگیری اوچالان و ناتوانی وی در انجام وظیفه محوله و انتقادات او از اوچالان، وی در سال ۲۰۰۶ بر اثر انفجار خودرو کشته شد. نام دیگری «Faysal Dumalyici» (فیصل دومالیچی) بود. «Sheri Laizer» (شِری لایزر) خبرنگار مشهور حوزه کردی که چند مصاحبه با اوچالان نیز انجام داده است، از دوستان نزدیک ییلماز بود. وی در مقاله معروف خود نوشته است که محبوبیت فراوان ییلماز در اروپا، باعث ترور وی شد و ناتوانی وی در یافتن محل مناسب برای اختفای اوچالان، تنها یک بهانه برای حذف فیزیکی او بوده است. البته «پ‌ک‌ک» خود مدعی است که ییلماز چند میلیون دلار از سرمایه‌های

«پ‌ک‌ک» را سرقت کرده و باید مجازات می‌شد. واقعیت هرچه باشد، نشان‌دهنده حذف و تسویه فیزیکی و خشونت در این گروه است. نکته جالب درباره ییلماز این است که وی توسط فردی به نام «ولی چات» از محافظان «مهاد کارایلان» کشته شد. این امر بیانگر عمق جنگ قدرت در این گروه است، در حالی که سران و اعضای آن به طور پیوسته مدعی دموکراسی، حقوق اقلیت و مخالفان و رعایت موازین اخلاقی و دموکراتیک هستند عثمان اوچالان برادر عبدالله اوچالان نیز از خشم گروه و سران آن در امان نماند. وی به دلیل انتقاد از شیوه و مشی گروه و مصالحه با حزب دموکرات کردستان و اتحادیه میهنی کردستان، در نهایت به نوعی اخراج شد و در حال حاضر در اقلیم کردستان عراق ساکن شده است. او ۱۸ سال در سطح سران «پ‌ک‌ک» به فعالیت پرداخت. وی بارها ضمن انتقاد از «پ‌ک‌ک» انتقال جنگ از کوه‌ها به شهرها را محکوم و اعلام کرد این مدل از جنگ، جنگ کردها نیست،

این شیوه، جنگ «پ‌ک‌ک» است و نباید آن را به اسم کردها خواند، چرا که اکثر کردهای ترکیه با این اقدامات خشونت‌طلبانه مخالفند. «پ‌ک‌ک» برای حفظ جایگاه و منافع خود دست به هر کاری خواهد زد. وی تأکید کرده است «پ‌ک‌ک» به عنوان یک حزب کمونیست، برای هیچ چیزی ارزش قائل نیست و با اشاره به آتش زدن مساجد در مناطق کردنشین ترکیه، به استفاده از این اماکن به عنوان انبار مهمات بشدت انتقاد کرده و بار دیگر این نکته را یادآور شده که «پ‌ک‌ک» برای معنویت جامعه هیچ ارزشی

عمرالبشیر، یک پله تا سقوط

سناریوی عربستان‌از زیر کنترل و نظر دولت مرکزی جدا شد، باعث کاهش درآمدهای نفتی دولت عمرالبشیر شده است. موضوع دیگر این است که تمام پول‌هایی که عربستان تحت عنوانیم مختلف و بسته‌های حمایتی به حساب دولت سودان تفریز کرده، توسط عمرالبشیر و یاران‌ش به غارت برده شده و حتی هزینه‌های جاری برای مقابله با ناآرامی و تروریسم در مرزهای مشترک این کشور با لیبی به بدرستی تخصیص داده نمی‌شود.

یکی دیگر از دلایلی که مردم سودان با مشاهده آن عصبانی شده‌اند، به غارت بردن آب سودان است. کشور اتیوپی با حمایت سعودی‌ها اقدام به تاسیس سد بسیار عظیمی روی سرچشمه منابع آبی سودان کرده و از این منظر خشکسالی پدید آمده که خسارت‌های زیادی به حوزه محیط‌زیست و کشاورزی این کشور وارد کرده است. از سوی دیگر حمایت غربی‌ها از برخی احزاب سیاسی سودان هم باعث خیزش‌های متعدد و بهم ریختن وضع سیاسی- اجتماعی این کشور شده که تمایل آنها به غرب به معنای پایان کار عمرالبشیر خواهد بود. در این میان اکثر ناظران و کارشناسان ادامه حکومت عمرالبشیر را غیرممکن می‌دانند و حتی معتقدند ارتش سودان بزودی وارد میدان خواهد شد و این‌ب به معنای خلق فضایی جدید برای سرکوب معترضان و شهروندان سودانی است.

قائل نیست و این ماهیت واقعی این گروه است.

■ استفاده ابزاری از کودکان (کودک‌سربازی)

«پ‌ک‌ک» و گروه‌های وابسته به آن بویژه در سوریه و غرب ایران (پژاک) سابقه بسیار تیره‌ای در استفاده از کودکان در میادین جنگی دارند. در سوریه، آنها با این توجیه که در حال نبرد سرنوشت‌سازی با داعش و گروه‌های تکفیری هستند، حتی دست به آدم‌ربایی زده و کودکان را در مشاغل نظامی به کار گرفتند. این امر در حالی است که گروه‌های مذکور تعهد کرده بودند استفاده از کودکان و نوجوانان زیر ۱۸ سال دختر و پسر را به عنوان سرباز متوقف کنند. حضور کودکان زیر ۱۸ سال در نبرد، حتی باعث تعرض جنسی به آنان نیز شده بود. به کارگیری کودکان در برخی موارد بدون رضایت خانواده و والدین آنها بوده است و در مواردی، حالت آدم‌ربایی به خود گرفته است. «پ‌ک‌ک» این اقدامات را در سنجان عراق نیز انجام داده است. برخی از این کودکان ۱۲ سال سن دارند. این گروه‌ها حتی گردانی به نام «YPS-Zarok» تاسیس کرده‌اند که اعضای آن صرفاً کودکان و نوجوانان هستند. گفتنی است کلمه Zarok به معنای کودک است.

■ نقض حقوق بشر و بازداشت خودسرانه

بازداشت خودسرانه و محاکمات ناعادلانه و بدون طی روند دادرسی قانونی در محدوده مورد تصرف کردهای سوریه (PYD) از جمله مواردی است که مورد توجه سازمان‌های حقوق بشری بین‌المللی قرار گرفته است که قطعاً بدون ارتباط با «پ‌ک‌ک» نیست. بازداشت خودسرانه به بهانه مخالفت با PYD و ارتباط با گروه‌های مخالف آن انجام می‌شود. اعراب، از جمله مهم‌ترین بازداشت شدگان توسط نیروهای کرد هستند. این در حالی است که کردهای سوریه و به طور خاص حتی «پ‌ک‌ک» ادعا می‌کنند آرمان آنها ساختن جامعه‌ای بدون گرایش‌های نژادی است. شرایط نگهداری زندانیان، بازداشت‌های طولیل‌مدت پیش از جلسه دادگاه و محاکمه نیز مورد اعتراض عضو بین‌الملل قرار گرفته است. البته رفتارهای خشن این گروه و نقض حقوق بشر، صرفاً محدود به «پ‌ک‌ک» سوریه، ترکیه و حتی عراق نیست و شاخه ایرانی «پ‌ک‌ک» یعنی پژاک نیز یک گروه تبهکار و تروریستی است که بارها دست به ترور نیروهای نظامی، امنیتی و مردم عادی زده است.

■ سخن آخر

موارد یادشده، تنها گوشه‌ای از نقض نظام‌مند و مستمر حقوق بشر در اردوگاه‌های «پ‌ک‌ک» یا توسط اعضای آن است که مورد بررسی قرار گرفت. بی‌تردید این گروه خشن، اقدامات وحشیانه دیگری نیز انجام داده است که هنوز فاش نشده است. به همین دلیل است که این گروه نماینده جوامع کردی نیست و عملاً محبوبیتی بین کردها ندارد، ضمن آنکه با اقدامات رادیکال و خشن خود، راه را بر هرگونه مصالحه و تعامل و مذاکره بسته و به واگرایی بیشتر و رادیکالیزه شدن فضای جامعه دامن زده است. نباید فراموش کرد بخش عمده تأمین مالی این گروه، مانند سایر گروه‌های خشن و تروریستی، قاچاق مواد مخدر است. مساله مهم دیگر سیر تطور «پ‌ک‌ک» و اوچالان و سایر کادر مرکزی گروه است. شاید با نگاهی خوشبینانه بتوان به هسته اولیه و آرمان ابتدایی آن گروه برای برآورده کردن برخی حقوق جامعه کردی، امیدوار بود (هر چند این امر نیز محل شک و تردید است) اما در گذر زمان، فرقه‌گرایی، شخص‌پرستی و اوچالان‌محوری و ستایش او در حد پیامبران و توتیززه کردن خشونت و مشی دیکتاتوری او، نشان داد قدرت و عطف آن، گروه «پ‌ک‌ک» را در حد یک فرقه تبهکار تنزل داده و باعث کشته شدن ده‌ها هزار نفر شده است. رفتار استالین‌گونه و اقتدارگرایانه اوچالان و کادر مرکزی و صدور دستور قتل و اخراج و مجازات هزاران نفر از اعضا، مورد توجه پژوهشگران و کارشناسان قرار گرفته است. به همین دلیل است که عده‌ای اعتقاد دارند این حجم از خشونت و رفتار تبهکارانه، ریشه‌ای روان‌شناختی دارد و از اندیشه ناشی می‌شود. اندیشه غریب و دیگر‌پنداری هر کس که مخالف اوچالان و گروه است، باعث اتخاذ سیاست مشت آهنین علیه همه افراد حتی کردها، زنان و کودکان شده است.

همچنین بیان این نکته خالی از فایده نیست که به دلیل استقرار تعداد زیادی از اعضای فعلی و سابق این گروه در اروپا، مظنون بودن آنها و «پ‌ک‌ک» به قاچاق مواد مخدر و پولشویی و همین‌طور احتمال کشیدن شدن هرچه بیشتر خشونت و دامنه ترور به قاره سبز، تهدیدات منبعث از این گروه صرفاً فرد آسیا را شامل نخواهد شد و حتی شاید مانند مورد داعش، اروپا نیز بیش از پیش از این گروه آسیب ببیند. نکته‌ای که اردوغان درباره حضور اعضای «پ‌ک‌ک» در میان جلیقه‌زده‌ها بیان کرد، در همین راستا ارزیابی می‌شود.

جعفر قتاده‌باشی: * آنچه در سودان و درباره سرنوشت سیاسی «عمرالبشیر» در حال رخ دادن است، از دست رفتن مشروعیت دولت او تلقی می‌شود. به عبارت دیگر، طغیان و خیزش عمومی مردم و متخصصان سودانی

(اعم از پزشکان، معلمان و کارمندان) به نوعی نشان می‌دهد خشم عمومی از سیاست‌های داخلی و خارجی عمرالبشیر کار راه جایی رسانده که شهروندان سودانی تنها راه‌احل مشکلات خود را بر کناری وی می‌دانند. یکی از این مشکلات نایاب شدن گندم و افزایش بسیار بالای قیمت این کالای استراتژیک است. باید توجه داشت عمده خوراک مردم سودان نان و مشتقات گندم است و البته بسیاری از کالاهای و مواد غذایی به دلیل عدم واردات از سوی دولت سودان با افزایش قیمت چشمگیر روبرو و حتی بخشی از این اقلام نایاب شده است. یکی از دلایل این امر کاهش درآمدهای نفتی دولت سودان بوده که منجر به افزایش قیمت کالاهای اساسی شده و این موضوع موجب عصبانیت مردم را فراهم کرده است.

اگر بخواهیم مشکلاتی که در سودان گریبان مردم این کشور را گرفته است مورد اشاره قرار دهیم باید توماری از انواع و اقسام مسائل سیاسی، اجتماعی و بویژه اقتصادی را مطرح کنیم اما مساله اصلی اینجاست که ریشه عمده این مشکلات به سیاست خارجی سودان و عمرالبشیر مربوط است. به عنوان مثال زمانی که انقلاب مصر اتفاق افتاد، چیزی حدود ۵۰ تا ۷۰ درصد مردم این کشور از سیاست خارجی «حسنی مبارک» درباره برقراری ارتباط با اسرائیل ناراضی بودند و همین مردم زمینه سرنوشتی خندان مبارک را فراهم کردند. در سودان هم

عمرالبشیر هم اکنون به دنبال آن است تا با برگزاری انتخابات، مشروعیت و مقبولیت خود را بار دیگر در سطح سودان به دست آورد، علاوه بر اینکه به دنبال آن است تا از این طریق از اریکه قدرت کناره‌گیری کند اما معترضان این‌روند را قبول ندارند و خواستار کناره‌گیری وی به صورت سریع و بدون پیش‌شرط هستند. معضل دیگری که در سودان وجود دارد این است که هیچ جریان و حزب منسجی در این کشور نمی‌تواند زمام امور را به دست بگیرد و این مساله راه را برای تسلط ارتش بر سودان باز می‌کند؛ به گونه‌ای که ارتش خود را با عنوان «جریان نجات ملی» وارد میدان می‌کند و این دقیقاً نامی بود که عمرالبشیر در ابتدای ورودش به سودان برای جناح خود برگزید.

*تحلیلگر مسائل آفریقا